

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”**

**FUNDAMENTELE VECHITESTAMENTARE ALE
MIȘCĂRII *IMIA SLAVIE***

– TEZĂ DE DOCTORAT –

– REZUMAT –

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Pr. Prof. Univ. Dr. IOAN CHIRILĂ

DOCTORAND:

BODNARIUC MIHAI

CLUJ-NAPOCA

2022

Cuprins

Lista cu abrevieri.....	2
Introducere	8
1. Stadiul actual al cercetării.....	13
1.1. Literatura de specialitate românească	13
1.2. Literatura de specialitate internațională	14
2. Preliminarii	17
1. Numele și numirile lui Dumnezeu – căi de revelare divină.....	18
2. Cunoașterea lui Dumnezeu – mijloc de creștere spirituală.....	20
3. Cunoașterea lui Dumnezeu prin numele Yahweh.....	23
4. Numele - cale de acces la Dumnezeu	26
5. Imiaslavie/onomatodoxia/cinstirea numelui lui Dumnezeu.....	28
3. Revelarea lui Dumnezeu prin numele său – perspective exegetice	32
3.1. Numele, mod de chemare a lui Dumnezeu (Fac 4,26).....	33
3.2. Descoperirea numelui divin Yahweh (Ieș 3,14)	36
3.2.1. Revelarea propriu-zisă a numelui – „Eu sunt Cel ce sunt”	37
3.2.2. Efectul revelării numelui divin - realizarea comuniunii	41
3.2.3. Receptarea teofaniei de pe Sinai în tradiția patristică.....	43
3.3. Numele lui Dumnezeu și luarea sa în deșert (Ieș 20,7).....	47
3.3.1. Contextul promulgării Decalogului	47
3.3.2. Cinstirea numelui lui Dumnezeu în Decalog	51
3.3.3. Sfințenia numelui lui Dumnezeu – perspectivă patristică.....	54
3.4. Numele și descoperirea lui Dumnezeu în textele psalmice	56
3.4.1. Numele lui Dumnezeu este minunat (Ps 8,1.9).....	57
3.4.2. Numele lui Dumnezeu este apărare (Ps 19,1).....	59
3.4.3. Numele lui Dumnezeu este mântuire (Ps 53,1.6)	60
3.4.4. Numele lui Dumnezeu este veșnic (Ps 71,17)	62
3.4.5. Numele lui Dumnezeu este slăvit în veac (Ps 85,11).....	63
3.4.6. Numele lui Dumnezeu este sfânt și înfricoșător (Ps 110,9).....	64
3.4.7. Numele lui Dumnezeu este lăudat și binecuvântat (Ps 112,1-3)	65
3.4.8. Numele lui Dumnezeu este lăudat în cer și pe pământ (Ps 148,13).....	67
3.5. Receptarea numelui lui Dumnezeu în textele profetice	70

3.5.1. Numele lui Dumnezeu este sfânt precum Dumnezeu este (Iez 36,22-23).....	70
3.5.2. Numele lui Dumnezeu este Domnul (Is 42,8)	72
3.6. Perspectiva imiaslavă cu privire la numele divin revelat Yahweh	74
4. Numele lui Dumnezeu în teologia vechi-testamentară: Nume – Prezență – Persoană	76
4.1. Nume, numiri ale lui Dumnezeu	78
4.2. Numirile lui Dumnezeu și lucrările Sale.....	82
4.3. Numele Yahwe și relevanța sa în teologia Vechiului Testament	84
4.3.1. Revelarea numelui divin Yahwe.....	87
4.3.2. Pronunția tetragramei YHWH	91
4.3.3. Sfințenia lui Dumnezeu și sfințenia numelui Yahweh.....	94
4.3.4. Utilizarea tetragramei YHWH în cultul iudaic	98
4.3.5. Prezența Celui numit în invocarea și pronunțarea numelui	100
4.3.6. Dumnezeu devine cunoscut prin numele Său.....	104
4.3.7. Interdicția pronunțării numelui Yahweh.....	107
4.4. Prezența lui Dumnezeu într-un loc prin intermediul numelui	113
5. Mișcarea isihastă Imiaslavie și cinstirea Numelui lui Dumnezeu	116
5.1. Introducere în mișcarea Imiaslavie	116
5.2. Schimonahul Ilarion Domrachev și cartea „Pe Munții Caucaz”.....	120
5.2.1. Schimonahul Ilarion. Detalii biografice.....	120
5.2.2. Cartea „Pe Munții Caucazului” – scurtă prezentare	125
5.2.3. Explicarea faptului că în numele lui Dumnezeu este prezent Dumnezeu Însăși	128
5.3. Ieroschimonahul Antonie Bulatovici – apologetul mișcării imiaslavie.....	134
5.3.1. Detalii biografice	134
5.3.2. Apologia credinței în Numele lui Dumnezeu și în numele Iisus	138
5.4. Începuturile și dezvoltarea disputelor imiaslave pe Muntele Athos	140
5.5. Desfășurarea disputelor imiaslave pe Muntele Athos.....	152
5.6. Evenimentele următoare acțiunilor din Muntele Athos, Imiaslavie în Imperiul Țarist	160
5.7. Imiaslavie în perioada primului război mondial și în perioada post-țaristă, sub puterea sovietică	167
5.8. Revoluția bolșevică din Rusia și efectele ei asupra mișcării imiaslavie	170
6. Esența învățăturii Imiaslavie și relevanța ei pentru contextul spiritual actual.....	179
Concluzii	203
Anexă	204
Bibliografie	209

Cuvinte-cheie: Numele lui Dumnezeu, Mișcarea Imiaslavie, Pe Munții Caucaz, Muntele Athos, YHWH, dispute teologice, rugăciunea inimii.

Tema numelui lui Dumnezeu este una dintre temele care au trezit interes de-a lungul timpului fiecărei generații, fără a putea fi epuizată, deoarece percepția asupra numelui s-a schimbat în timp. Cercetarea de față se concentrează pe percepția veterotestamentară a numelui lui Dumnezeu, precum și pe receptarea și întrebuițarea acestuia în argumentarea învățaturii teologice-filosofice imiaslavie, concepție conform căreia numele este identificat cu purtătorul său și de aceea cunoașterea numelui înseamnă cunoașterea celui ce-l poartă.

În ceea ce privește concepția veterotestamentară a numelui în general, și a numelui lui Dumnezeu în special, vom porni de la textul din Ieș 3,14, principalul pasaj pentru tema numelui, contextul în care este descrisă revelarea numelui pe care o face Dumnezeu Însuși. Apoi, vom căuta să prezentăm modul în care poporul israelitean, de-a lungul istoriei sale, s-a raportat la acest nume divin revelat, având ca reper îndemnul divin al cinstirii numelui, aflat în porunca a treia din Decalog. Totodată, vom aminti și de celelalte nume sau numiri folosite de oameni pentru a descrie și desemna divinitatea, pentru a avea o perspectivă cât mai amplă asupra concepției veterotestamentare a numelui lui Dumnezeu.

Revelarea lui Dumnezeu față de om este treptată, în măsura dezvoltării și deschiderii omului pentru a recepționa și înțelege revelația. Ca un adevăr axiomatic, putem spune că Dumnezeu se revelează în diferite timpuri, locuri și moduri. Numele este chiar unul dintre aceste moduri de revelare, însă într-un mod mult mai complex decât pare la prima vedere. În primul rând, numele și numirile au fost create de oameni și date lui Dumnezeu. Prin aceste numiri, oamenii descriau felul în care L-au înțeles pe Dumnezeu sau anumite acțiuni și manifestări ale Sale în creație, de-a lungul istoriei. În al doilea rând, numele propriu al lui Dumnezeu, Yahweh, este considerat a fi vârful revelației, deoarece descrie cel mai bine esența lui Dumnezeu, *Cel ce este*, ceea ce El dorește și când dorește. Fiind revelat de Dumnezeu Însuși, el este un nume sacru, numele cel sfânt al lui Dumnezeu, motiv pentru care poporul este îndemnat să-l cinstească. Chiar Dumnezeu impune folosirea lui cu mare cuviință, interzicând folosirea lui în van sau pentru scopuri cuprinse de necinste, necinstirea lui atrăgând după sine pedeapsa divină.

Bazele teologiei numelui se găsesc în toată Scriptura, dar mai ales în Pentateuh, unde numele este văzut ca fiind o manifestare *ad extram* a lui Dumnezeu, dar și semn ce indică prezența Lui, așa cum a fost El înțeles de popor. Caracterul sacramental al numelui se fundamentează pe

faptul că numele este în strânsă legătură cu Persoana Divină. Din acest motiv, numele divin invocat în rugăciune mijlocește comuniunea noastră cu Dumnezeu. De evoluția noastră personală depind apropierea de Dumnezeu și pătrunderea profunzimilor ființei divine.

Această concepție veterotestamentară conform căreia numele divin revelat este sfânt pentru că este numele propriu al lui Dumnezeu și pentru că este reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ, a fost preluată și folosită de către imiaslavți, adică de către cei ce susțin că *Numele lui Dumnezeu este Dumnezeu Însuși*, aceasta fiind premisa principală a învățaturii imiaslave.

Pentru a-și argumenta învățătura cu privire la nume, aceștia susțin, pe baza concepției veterotestamentare, dar și a unor texte nouotestamentare, că numele lui Dumnezeu este chiar energia Lui, motiv pentru care este veșnic și prin el săvârșesc minuni. De aceea, pentru a putea înțelege modul în care această concepție a numelui este utilizată în învățătura imiaslavă, ne propunem să prezentăm începuturile acestei învățături, dar și dezvoltarea mișcării mistice, și mai apoi teologico-filosofice, care s-a fundamentat pe ea. Vom încerca să înțelegem mediul și motivele apariției acesteia, pentru ca mai apoi să încercăm să pătrundem și să înțelegem doctrina imiaslavă și argumentele aduse de susținători ei, fie ele biblice, patristice sau liturgice.

Doctrina imiaslavă se fundamentează pe ideea că Dumnezeu este prezent, în mod invizibil, în numele Său, idee apărută în scrierea unui schimonah rus, schimonahul Ilarion, care dorea să împărtășească experiența sa personală cu privire la rugăciunea lui Iisus. Încercând să explice experiența sa și modul în care Dumnezeu lucrează prin numele Său, a așternut în scris această idee a prezenței numelui. Însă, din cauza limbajului nu tocmai potrivit, scrierile sale au atras critici și polemici. Despre acestea vom vorbi la momentul potrivit mai pe larg.

În spatele acestei cercetări stă o motivație dublă. În primul rând, este vorba de un motiv practic, în sensul că rugăciunea, fie ea publică, prin serviciul divin, fie ea particulară, nu poate fi realizată fără invocare numele lui Dumnezeu, Cel căruia Îi adresăm rugăciunea. Prin nume ne apropiem de Dumnezeu, acesta fiind liantul dintre noi și El. Fără invocarea numelui, rugăciunea nu poate exista, căci astfel ea nu ar avea destinatar. De aceea, dorim să evidențiem rolul numelui lui Dumnezeu în viața religioasă a omului și modul de raportare a omului la acesta. În al doilea rând, stă o motivație personală. Acest subiect mi-a stârnit interes încă de pe vremea studenției, când, într-o discuție cu privire la lucrarea de licență, Părintele Chirilă Ioan mi-a prezentat și subiectul Imiaslavie, care s-ar traduce slăvirea numelui. Curiozitatea și dorința de cunoaștere mi-au fost astâmpărate de Părintele Ioan Chirilă, care, a propus traducerea celui mai amplu studiu

dedicat mișcării Imiaslavie, o carte monumentală, de peste 900 de pagini, a Mitropolitului Ilarion Alfeyev de Volokolamsk, *Taina Sfântă a Bisericii, introducere în istoria și problematica disputelor imiaslave*, la traducerea căreia am luat parte și eu. Traducerea cărții mi-a furnizat multe informații prețioase în ceea ce privește această temă, fiind cea mai complexă cercetare care prezintă și analizează tema numelui începând cu Vechiul Testament și până la disputele imiaslave.

Lucrarea noastră este structurată pe șase capitole, trei capitole mai scurte (1, 2 și 6) și trei capitole mari (3, 4 și 5). Mai exact, primul capitol are scopul de a familiariza cititorul cu literatura de specialitate, cu cele mai importante lucrări din teologia românească și din cea internațională. Cel de-al doilea capitol este format din Preliminarii, unde sunt evidențiate ideile și conceptele ce țin de tema numelui, mai exact, faptul că numele este mijloc de revelare a lui Dumnezeu, în același timp, mijloc de creștere duhovnicească, de apropiere de Dumnezeu prin intermediul numelui folosit în cadrul rugăciunilor. În acest fel numele devine cale de acces spre Dumnezeu.

Capitolul al treilea este axat pe exegeza principalelor pasaje biblice ce fac referire la numele lui Dumnezeu și sunt folosite pentru fundamentarea învățaturii imiaslave. Această exegeză se dorește a fi mai mult o încercare de evidențiere, analizare și înțelegere a textelor veterotestamentare folosite de imiaslavți în argumentarea învățaturii lor. Vom cerceta textele din Fac 4,26, Ieș 3,14; 20,7, Ps 5,11; 8,1.9; 19,1; 53,1.6; 71,17; 85,11; 110,9; 112, 1-3; 148,13, Iez 36,22-23 și Is 42,8, evidențiind contextul scrierii lor, și vom căuta să înțelegem contribuția fiecăruia la imaginea numelui lui Dumnezeu. Aceste texte exprimă înțelegerea numelui de către oameni și modul în care trebuie să se raporteze la numele lui Dumnezeu, dar prezintă și voia lui Dumnezeu cu privire la numele divin revelat.

Imiaslavții susțin că învățătura lor se fundamentează în primul rând pe teologia veterotestamentară a numelui divin, de aceea, folosesc texte biblice începând de la prima carte a Scripturii, mai exact, textul de la Facere 4, 26, unde este vorba de faptul că oamenii au început a chema numele lui Dumnezeu. Acest lucru marcând pentru întâia oară faptul că, pentru a putea chema numele lui Dumnezeu este necesar să-L cunoști pe Dumnezeu. Probabil că protopărinții noștri cunoșteau numele lui Dumnezeu sau aveau un nume prin care desemnau Divinitatea, tot așa și urmașii lor, căci de nu l-ar fi știut nu l-ar fi putut invoca. Probabil că prin depărtarea oamenilor de Dumnezeu acesta a fost uitat. Cu toate acestea, în cartea Ieșirii, 3,14, avem textul care ne prezintă descoperirea sau redescoperirea numelui lui Dumnezeu pentru oameni, de către Dumnezeu Însuși. Este vorba despre numele Yahweh, cunoscut sub denumirea de tetragramă.

Efectul revelării numelui este realizarea legăturii între Dumnezeu și oameni, a comuniunii. Cunoscând numele propriu al lui Dumnezeu, poporul israelitean știa cui se adresează. Mai precis, prin revelarea numelui Yahweh, Dumnezeu arată poporului israelitean că, Dumnezeu pe care au început oamenii să-l invoce în vremea lui Enoh este același Dumnezeu care acum își revelează numele pentru a reface legătura cu poporul ales, popor care de acum va fi identificat ca fiind poporul lui Yahweh, căci făcuse legământ cu Eliberatorul său.

Deoarece cunoașterea numelui lui Dumnezeu însemna cunoașterea în parte a lui Dumnezeu, numele fiind înțeles ca prezență a lui Dumnezeu și chiar identificat cu Dumnezeu, se cuvenea ca invocarea lui și folosirea lui să fie făcută într-un mod cuviincios. Pentru aceasta, printre poruncile Decalogului (Ieș 20,7), date poporului eliberat din robia Egiptului, se află și porunca de a nu lua numele lui Dumnezeu în deșert, adică de a nu-l folosi într-un mod abuziv, necuviincios sau chiar în scopuri rele, căci acestea atrag mânia și pedeapsa lui Dumnezeu. Se evidențiază astfel faptul că sfințenia lui Dumnezeu trece și la numele Lui, iar cinstirea numelui înseamnă cinstirea lui Dumnezeu. Tot așa și necinstirea, acesta fiind unul dintre argumentele imiaslavțiilor.

Următoarele texte pe care le utilizează imiaslavții pentru a-și fundamenta învățătura sunt cele din cartea Psalmilor. În aceste texte se poate observa cum numele lui Dumnezeu preia din calitățile și caracteristicile lui Dumnezeu. De aceea, Psalmistul David spune despre numele lui Dumnezeu că el este minunat (Ps 8,1.9), că el este apărare pentru poporul ales (Ps 19,1), că el este mântuire, este mântuitor pentru ce-l cinstesc (Ps 53,1.6), că numele lui Dumnezeu este veșnic (Ps 71,17) așa cum este și Purtătorul său, de aceea, fiind veșnic, va fi slăvit în veci (Ps 85,11). Neamurile din jurul poporului ales, văzând de atâtea ori puterea lui Dumnezeu în purtarea de grijă față de israeliteni, se înfricoșau. Dacă pentru neamuri numele lui Dumnezeu era înfricoșător, cu atât mai mult pentru poporul ales numele lui Dumnezeu este sfânt și înfricoșător (Ps 110,9), dar nu numai, ci este și laudat și binecuvântat (Ps 112, 1-3). Lauda adusă acestui nume al lui Dumnezeu nu este doar de natură omenească, adică nu vine numai din partea oamenilor și el este laudat și în cer și pe pământ (Ps 148,13), atât de oameni și de îngeri, cât și de toată creația lui Dumnezeu, de natură, de soare și de fenomenele naturale. Cărțile profetice sunt, de asemenea, locuri în care numele lui Dumnezeu este laudat și cinstit, pentru că și în acestea numele lui Dumnezeu este arătat a fi sfânt, precum este și Dumnezeu (Iez 36,22-23). Sfințenia acestui nume este afirmată de Dumnezeu Însuși, El fiind Cel ce arată și restabilește sfințenia numelui Său, nu doar în fața

poporului, ci și în fața neamurilor care au necinstit numele lui Dumnezeu. De aceea, Dumnezeu Însuși afirmă că numele lui este Domnul (Is 42,8).

Capitolul al patrulea este dedicat teologiei numelui lui Dumnezeu care ne ajută să înțelegem mai bine simbolurile și semnificațiile numelui, precum și raportul dintre Dumnezeu și numele Lui. În cadrul acestui capitol am încercat să evidențiez legătura dintre Numele lui Dumnezeu și Dumnezeu, mai exact modul de prezență a lui Dumnezeu în numele Său. Am încercat evidențiez modul în care se înțelege prezența lui Dumnezeu în numele Său prin modul propriu de revelare a numelui divin. Numele Yahweh este considerat a fi numele propriu al lui Dumnezeu și cel mai important nume. De asemenea, am dorit să evidențiez relevanța sa în teologia veterotestamentară, semnificația, pronunția și sfințenia acestuia, mai ales în utilizarea cultică a numelui divin și pronunțarea evlavioasă a numelui. Dacă sfințenia lui Dumnezeu se transmite și numelui Său, înseamnă că Dumnezeu se face simțit în prezența celui ce cheamă numele Lui. Dumnezeu își face simțită prezența prin intermediul numelui Său atunci când este chemat, atât în cadrul cultului, cât și în cadrul rugăciunilor personale. Interdicția pronunțării numelui lui Dumnezeu subliniază și fundamentează ideea că Dumnezeu se identifică și se face prezent prin intermediul numelui Său. Cercetările de până acum arată că pronunția corectă a tetragramei, care s-a pierdut la un moment dat, din cauza interdicției de a rosti numele lui Dumnezeu pentru a nu-l desacraliza, este Yahweh.

Capitolul al cincilea este dedicat mișcării teologic-filosofice și isihaste *Imiaslavie*. Această mișcare are la baza învățătura sa, conform căreia Dumnezeu se identifică cu numele Său, teologia și concepția veterotestamentară a numelui lui Dumnezeu, conform căreia Dumnezeu este prezent în numele Său, numele fiind considerat prezență a lui Dumnezeu. În urma acestei idei s-a creat dictonul care stă la baza învățăturii imiaslave, *Numele lui Dumnezeu este Dumnezeu Însuși*. Pentru o mai bună înțelegere a acestei mișcări și a învățăturii imiaslave, în cadrul capitolului cinci am încercat să prezint modul în care a apărut această învățătură și felul în care s-a dezvoltat. Mediul în care a apărut este unul monahal, isihast, dictonul reprezentând esența experienței isihaste a schimonahului Ilarion, autorul cărții *Pe Munții Caucazului*, de la care a început totul. Dezvoltarea învățăturii și fundamentarea ei s-a realizat mai ales prin creațiile ieroschimonahului Antonie Bulatovici care a realizat o carte numită *Apologia*, o carte alcătuită din texte scripturistice, patristice și liturgice care fac referire la tema numelui lui Dumnezeu.

Ideea de bază a învățaturii imiaslave este aceea că între numele lui Dumnezeu și Dumnezeu există o strânsă legătură, fiind liantul de legătură între Dumnezeu și oameni. Astfel, Dumnezeu este identificat în numele Său, exprimând Ființa Lui, neputând fi delimitat de Cel numit, fiind cale de legătură directă cu Dumnezeu. Fiind sfințit de Dumnezeu și impregnat fiind de sfințenia divină, numele divin revelat, emană sfințenie atunci când este rostit cu evlavie și cinste, nu doar asupra rugătorului ci și asupra mediului și asupra subiectului rugăciunii.

Părerile cu privire la această învățătură imiaslavă au fost împărțite, pozitive și negative. Astfel, au început dezbaterile verbale și scrise, ajungându-se mai apoi la dispute fizice. Cele două grupuri opozante, imiaslavții și imiabortții au dezvoltat conflictul și s-a creat astfel o întreagă polemică care a angrenat în discuții și polemici nu doar ierarhi, călugări și alți clerici, ci și laici, în special pe cei din cercurile mai înalte, mai culte ale societății ruse din acel timp. Acțiunile militare de la Muntele Athos, expulzarea și pedepsirea călugărilor imiaslavți, au fost considerate soluții potrivite pentru stăvilirea disputelor, ceea ce nu a fost întocmai. Începerea războiului și mai apoi revoluția au îndepărtat încet atenția societății de la disputele imiaslave și astfel disputa imiaslavă a intrat într-un con de umbră. Deciziile finale, ce au fost luate în cadrul sinoadelor ruse și grecești din anii 1913 și 1914 și în cadrul sinoadelor Patriarhiei Ecumenice, au fost decizii influențate de situația politică din acele vremuri, despre care am amintit în expunerea apariției și dezvoltării acestei mișcări, și au fost luate sub presiunea timpului dar și a autorităților sau chiar din cauza unor motive subiective ale unor persoane importante. Din acest motiv se cere reanalizarea argumentelor celor două tabere (imiaslavți și imiabortți), mai ales că ulterior au apărut scrieri, cărți și articole care analizau în amănunt disputele, într-un mod foarte obiectiv.

Cercetarea și analizarea scrierilor imiaslave fundamentale și a scrierilor ulterioare ar ajuta enorm în soluționarea disputelor imiaslave, care încă nu s-au stins cu totul și se cer a fi rezolvate. Traducerea cărții Mitropolitului Ilarion Alfeyev și cercetarea de față aduc în fața teologilor români subiectul imiaslav și noi perspective cu privire la aceste dispute imiaslave.

În cele din urmă, părerea generală este aceea că mișcarea Imiaslavie nu are o învățătură bine definită, ci este formată mai degrabă dintr-o serie de scrieri (broșuri, mărturisiri, articole și cărți) care susțin sau contrazic ideile imiaslave. În capitolul al șaselea am încercat să evidențiez esența învățaturii imiaslave și relevanța acestei învățături pentru contextul spiritual al vremurilor în care trăim, acestea toate fiind urmate de câteva concluzii reprezentative cercetării destul de îndelungate, concluzii ce se cer a fi dezvoltate mai departe și în alte studii de specialitate.

Obiectivul principal al acestei lucrări de cercetare este identificarea și evidențierea, prin texte scripturistice, a concepției veterotestamentare cu privire la numele lui Dumnezeu. Următorul obiectiv este acela de a identifica și evidenția legătura dintre această concepție a numelui și concepția imiaslavă a numelui, căci cea din urmă se fundamentează în mare parte pe cea dintâi. Apoi, ne propunem să aducem în atenția teologilor români problema disputei imiaslave, pentru ca astfel, cercetând tema, să căutăm să o înțelegem și să învățăm cele ce ne sunt de folos în procesul de creștere intelectuală și duhovnicească a fiecăruia dintre noi, teologi, clerici și credincioși laici.

Originalitatea lucrării ne dorim să fie vizibilă fără indicațiile noastre. Bineînțeles, cercetarea se fundamentează pe textele scripturistice și mai apoi pe lucrările diferiților autori de scrieri teologice, Sfinți Părinți și autori mai vechi și/sau contemporani. Noutatea cercetării este reprezentată de tema imiaslavă, prea puțin cunoscută, atât teologilor, cât și credincioșilor, dar și fundamentarea ei pe baza concepției veterotestamentare a numelui lui Dumnezeu. De aceea, pentru o mai bună înțelegere a mișcării și învățaturii imiaslave, i-am dedicat în jur de o sută de pagini în care sunt prezentate: istoria, dezvoltarea, disputele imiaslave ce au urmat între imiaslavți și imiaborți și diferitele păreri care formează o posibilă doctrină imiaslavă cu privire la numele lui Dumnezeu.

Toate informațiile cercetării cer a fi redată într-o concluzie. Concluziile acestei lucrări au ca și scop scoaterea în evidență a numelui lui Dumnezeu: Ce este numele lui Dumnezeu? Care este raportul dintre Dumnezeu și numele Său?, precum și modul în care oamenii trebuie să se raporteze la numele lui Dumnezeu, mai ales pentru a evita diverse divergențe sau dispute. Nu avem pretenția ca aceste concluzii să fie definitive, ci mai degrabă orientative pentru cei ce își doresc să se apropie de Dumnezeu prin intermediul numelui Său, fie că o fac prin rugăciune în general, fie că o fac prin intermediul rugăciunii inimii. Oricare dintre cele două căi nu pot fi săvârșite fără invocarea numelui lui Dumnezeu, fie el Domnul sau Dumnezeu, fie Iisus, căci numele lui Dumnezeu mijlocește comuniunea noastră cu Dumnezeu.

Cu privire la nume și numiri, trebuie să subliniem faptul că, numele lui Dumnezeu este considerat a fi unul, cel revelat, Yahweh, tetragrama, numele propriu al lui Dumnezeu, numele care exprimă cel mai bine ceea ce Dumnezeu este, celelalte nume utilizate pentru desemnarea Divinității fiind creații umane ce exprimă ceea ce oamenii au înțeles din manifestarea și acțiunile lui Dumnezeu în lume. Pentru aceasta, numele și numirile utilizate pentru a desemna Divinitatea

pot fi considerate a fi o cale de cunoaștere a lui Dumnezeu prin care pătrunde Ființa cea nepătrunsă a lui Dumnezeu, deoarece El este un Dumnezeu personal.

Abordarea temei teologice a numelui Dumnezeu este de două feluri. Prima dintre ele este abordarea care privește numele ca fiind ceva legat de cel numit - putem să o numim abordarea mistică, specifică rugăciunii și vieții creștine. În cazul de față, numele lui Dumnezeu este considerat a fi legat indisolubil de Dumnezeu, esența lui Dumnezeu. Ființa divină este exprimată prin acest nume divin. Din acest motiv, numele divin revelat este considerat a fi sfânt și rostirea lui sau utilizarea lui impune o rostire sau invocare cuviincioasă. Invocat în cadrul rugăciunii, numele devine semn al prezenței divine, iar eficiența rugăciunii ține de modul în care ne raportăm la Dumnezeu și la numele Său. Cea de-a doua abordare a numelui lui Dumnezeu este aceea conform căreia numele este văzut a fi doar un semn distinctiv, care nu afectează ființa celui numit. Aceasta poate fi numită abordarea științifică sau rațională.

Așadar, numele lui Dumnezeu, Yahweh, nu este echivalentul Celui numit, adică a lui Dumnezeu, dar definește Ființa Lui și indică prezența Lui, fiind astfel semn al prezenței lui Dumnezeu, nedespărțit de Dumnezeu și legat de Dumnezeu în mod intim. De aceea, prin nume ne apropiem de Dumnezeu, numele fiind calea de comuniune cu Dumnezeu, cel care transpune în prezența lui Dumnezeu. Dumnezeu se face lucrător în noi, prin numele Său, pentru că numele divin este prezență vie a lui Dumnezeu în noi și între noi.

Bibliografie

Ediții ale Sfintei Scripturi

- * *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii vechi și a celei nouă*, ediția Sfântului Sinod (București: Tipografia Cărților Bisericești, 1914).
- * *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament – 1688*, ediția Sfântului Sinod (București: IBMO, 1997).
- * *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament* (București, Fundația pentru literatură și artă Regele Carol II, 1936).
- * *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, ed. Karl Elliger și Wilhelm Rudolph (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1987).
- * *Biblia Rabbinica*, Jacob Ben Hayyin (ed.), a reprint of the 1525, Venice edition, 4 vol., Makor Publishing House, Jerusalem, 1972.
- * *Biblia Sacra, Iuxta Vulgatam Versionem* (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1975).
- * *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediția Sfântului Sinod (București: IBMO, 1966, 1975, 1982, 1988 sau 2010).
- * *Russian Bible Holy Synod Version*, Publisher: American Bible Society November, 2002.
- * *Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX*, ed Alfred Rahlfs (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1935).
- * *The New International Version Study Bible*, The Zondervan Bible Publishers, Grand Rapids, 1982.
- * *The New Jerusalem Bible*, reader's edition, Bantam Doubleday Publishing Group, New York, 1990.

Dicționare, Lexicoane, Cărți de cult, Manuale

- * BRIA, Ion. *Dicționar de Teologie Ortodoxă*. București: IBMO, 1994.
- * BROWN, Francis, Litt, D.D. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*. Massachusetts, Hendrickson Publisher, 2007.
- * CHIRILĂ, Ioan, coordonator, *Introducere în Vechiul Testament*. București: Basilica, 2018.

- * CHIȚESCU, Nicolae, TODORAN, Isidor, PETREUȚĂ, Ioan. *Teologia Dogmatică și Simbolică*. vol. 1. Cluj-Napoca: Renașterea, 2004.
- * COGNAC, Maurice. *Simboluri biblice, lexic teologic*. Tradus de Mihaela Slăvescu, București: Humanitas, 1997.
- * *Dicționar Enciclopedic de Iudaism, schiță a istoriei poporului evreu*. Tradus de Viviane Prager, C. Litman, Ticu Golstein. București, Hasefer, 2000.
- * DUFOUR, K. Leon. *Dicționar de teologie biblic*. Bruxelles: 1990.
- * ERNST, Jenni, WESTERMAN, Claus. *Theological Lexicon of the Old Testament*. Vol. 2, 1997.
- * FREEDMAN, David et al., *Eerdmans Dictionary of the Bible*. Michigan, W.B. Eerdmans, 2000.
- * FREEDMAN, David N. *The Anchor Bible Dictionary*. vol 6. New York, Doubleday, 1996.
- * LEON-DUFOUR, Xavier. *Dictionary of Biblical Theology*. New York: Desclee Company, 1967.
- * *Liturghier*, EIBMOR, București, 2012.
- * LONGTON, Joseph, POSWICK, Ferdinand. *Dicționar Enciclopedic al Bibliei*. București, Humanitas, 1999.
- * MIRCEA, Ioan, *Dicționar al Noului Testament*. București: IBMO, 1995.
- * STĂNILOAE, Dumitru, *Teologia dogmatică ortodoxă*. vol 1. București, IBMO, 2006.
- * STOIAN, Ioan M. *Dicționar Religios*. București: Garamond, 1994.
- * VASILKOV, V. SOROKIN, M. *Dicționar bibliographic al orientaliștilor – victime ale terorii politice în perioada sovietică (1917-1991)*. Sankt Petersburg, 2003.

Resurse iudaice

- * COHEN, Abraham. *Talmudul*. editor C. Litman. Hasefer, București, 202.
- * COHN-SERBOCK, Lavinia și COHN-SERBOCK, Dan. *Introducere în iudaism*. București, Hasefer, 2000.
- * COOPER, David A., *Dumnezeu este un verb*. București, Hasefer, 2001.
- * EPSTEIN, Isidor, *Iudaismul – origini și istorie*. Tradus de Ticu Goldstein. București: Hasefer, 2001.

- * FLAVIO, Giuseppe, *Antiquities of the Jews*; Books XVIII-XX, *Flavius Josephus against Apion, Concerning Hades*. vol. IV. Translated by William Whiston. Michigan: Grand Rapids, Baker Books, 1990.
- * FLAVIUS, Josephus, *Antichități iudaice*. Cărțile I-X (De la facerea lumii până la captivitatea babiloniană). Tradus de Ion Acsan. București: Hasefer, 2002.
- * MAIMONIDES, M., *Guide of the Perplexed*. New York: Hebrew Publishing Company.
- * RAMBAN/NACHMANIDES, *Commentary on the Torah. Exodus*. trans. By rabbi C. Chavel, Brooklyn: Shilo Publishing House, 1973.
- * ȘAFRAN, Alexandru, *Înțelepciunea Cabalei*. Hasefer, București, 1997.
- * WIGODER, Geoffrey, *Enciclopedia iudaismului*. Tradus de Radu Lupan și George Weiner. București: Hasefer, 2006.

Resurse patristice

- * CASSIODORUS, *Explanation of the Psalms*. Translated by P. G. Walsh. (*Ancient Christian Writers, the works of the Fathers in translation*). Edited by Walter Burghardt and Thomas Comerford, nr 51. New York: Paulist Press, 1990.
- * DIDYMUS THE BLIND, *Commentary on Genesis*. Translated by Robert C. Hill. Washington, D. C., The Catholic University of America Press, 2016.
- * DIONISIE AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine, Teologia Mistică*. Iași: Institutul European, 1993.
- * DIONISIE AREOPAGITUL, *Opere complete și Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul*. ed. Dumitru Stăniloae. București: Padeia, 1996.
- * ORIGEN, „Despre rugăciune,” în *PSB* 7. Tradus de Teodor Bodogae et. all. București: IBMO, 1982.
- * SF. ATANASIE CEL MARE, *Trei cuvinte împotriva arienilor*. În *PSB* 15. Tradus de Dumitru Stăniloae. București: IBMO, 1987.
- * SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Despre Sfânta Treime*. În *PSB* 40. Tradus de Dumitru Stăniloae. București: IBMO, 1994.
- * SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Despre Sfânta Treime*. În *PSB* 40. Tradus de Dumitru Stăniloae. București: IBMO, 1994.

- * SF. CLEMENT ALEXANDRINUL, *Stromae*, c, 12 la Migne, în *PG LX*, 122.
- * SF. GRIGORIE DE NYSSA, „Contra lui Eunomie 12,” în *PG 45*, 964 B.
- * SF. GRIGORIE DE NYSSA, *Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute*. În *PSB 29*, editori Dumitru Stăniloae, Ioan Buga. București: IBMO, 1982.
- * SF. IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*. (ediție electronică) 2004.
- * SF. IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*. Editor Dumitru Fecioru. București: IBMO, 2005.
- * SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Psalmi*. Tradus de Laura Enache. Iași: Doxologia, 2011.
- * SF. IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, în *PG, J:P:Mihne*, vol 6, col 278.
- * SF. IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, În *PSB 2*. Tradus de Teodor Bodogae, Olimp Căciulă, Dumitru Fecioru. București: IBMO, 1980.
- * SF. IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL. În *PSB 2*. Tradus de Teodor Bodogae, Olimp Căciulă, Dumitru Fecioru. București: IBMO, 1980.
- * SF. MAXIM MĂRTURISITORUL, Prima sută de capete despre cunoștința lui Dumnezeu și iconomia Fiului lui Dumnezeu. În *Filocalia 2*. Tradus de Dumitru Stăniloae. București: Harisma, 1993.
- * SF. PETRU DAMASCHINUL, *Învățăături duhovnicești*. în *Filocalia 5*. Tradus de Dumitru Stăniloae, IBMO, 1976.
- * SF. VASILE CEL MARE, *Scrieri*. În *PSB 17*. Tradus de Dumitru Fecioru. București: IBMO, 1986.

Comentarii biblice

- * BLOCK, Daniel I, *The Book of Ezekiel 25-48*. Michigan, Grand Rapids: Eerdmans Publishing Company, 1998.
- * CLARKE, Adam, *Clarke's Commentary*. Albany, Ages Software, Logos Library System, 1999.
- * CLARKE, Adam, *Clarke's Commentary: Exodus* (electronic ed.), 1999.
- * DAVIES, G. H., *Exodus, Torch Bible Commentaries*. Londra: S.C.M. Press, Ltd., 1967.
- * DURHAM, J. I., *Word Biblical Commentary : Exodus*. Dallas: Incorporated Word, 2003.
- * EICHRODT, Walter, *Ezekiel, A Commentary*. Philadelphia: The Westminster Press, 1970.

- * ELLIOT, Mark W., *Ancient Christian Commentary on Scripture, Old Testament XI, Isaiah 40-66*. Illinois: InterVarsity Press.
- * GOLDINGAY, John, PAYNE, David., *A critical and Exegetical Commentary on Isaiah 40-55*. New York: T&T Clark International, 2007.
- * GOLDINGAY, John, PAYNE, David. *The International Critical Commentary on the Holy Scriptures of the Old and New Testaments, Isaiah 40-55*. New York: T & T Clark, 2006.
- * GREENBERG, Moshe. *The Anchor Bible, Ezechiel 21-37*. New York: Doubleday, 1997.
- * GURTNER, Daniel M. *Exodus, A commentary on the Greek Text of Codex Vaticanus*. Leiden/Boston: Brill, 2013.
- * HENGSTENBURG, F. W. *Commentary on the Psalms*. vol 1. Edinburg: T&T Clark, 1860.
- * IVAN, Gigel. *Cartea Ieșirii, probleme introductive și de critică biblică. Exegeză și aspecte teologice*. Sibiu, 2010.
- * KEIL, C. F. și DELITZSCH, Franz. *Commentary on Genesis*. Edinburg, T&T Clark, 2016.
- * KIRKPATRICK, A. F. *The Book of Psalms, Psalms I-XLI*. Cambridge: At the University Press, 1906.
- * LIENHARD, Joseph T. *Ancient Christian Commentary on Scripture*. Illinois: InterVarsity Press, Downers Grove, 2001.
- * LOUTH, Andrew, CONTI, Marco. *Ancient Christian Commentary on Scripture, Old Testament*. Illinois, InterVarsity Press, 2001.
- * MEYERS, Carol. *Exodus. The New Cambridge Bible Commentary*. New York: Cambridge University Press, 2005.
- * MONAHUL FILOSOOF EFTIMIE ZIGADINUL, *Tâlcuirea Psaltirii a proorocului și împăratului David*. Tradus de Mitropolitul Veniamin. Iași: Institutul Albinei, 1850.
- * NOTH, M. *Exodus*. Londra: SCM Press, 1962.
- * OLLEY, John W. *Ezechiel, A Commentary based on Iezekiel in Codex Vaticanus*. Leiden Boston: Brill, 2009.
- * PROPP, William H. C. *The Anchor Bible – Exodus 1-18*. New York: Doubleday, 1999.
- * STAM J.J., ANDREW, M. E. *The Ten Commandments in Recent Research*. Londra: S.C.M. Press Ltd, 1962.
- * TUELL, Steven. *Ezekiel*. Michigan, Grand Rapids: Baker Books, 2009.

- * VON RAD, Gerhard. *Genesis*. Philadelphia, The Westminster Press, 1972.
- * WESTERMANN, Claus. *Genesis*. Minneapolis, Augsburg Publishing House, 1984.
- * WESTERMANN, Claus. *Isaiah 40-66*. Philadelphia: The Westminster Press, 1969.
- * WISEMAN, Donald J. *Tyndale Old Testament Commentaries*. Illinois, InterVarsity Press, 1998.
- * ZIMMERLI, Walther. *A Commentary on the Book of the Prophet Ezekiel, 25-48*. Philadelphia: Fortress Press, 1983.

Cărți de specialitate

- * АЛФЕЕВ, Иларион. Преподобный Симеон Новый Богослов и Православное Предание. Moskova, 1998.
- * BARACKMAN, F. H. *Practical Christian Theology. Examining the Great Doctrines of the Faith*. Grand Rapids, 1998.
- * BRECK, John. *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*. Cluj-Napoca, Patmos, 2003.
- * BRENTON, C. L. *The Septuagint Version of the Old Testament and Apocripha with an English Translation*, Londra, 1851, Grand Rapids, Zondervan, 1978, p. 162.
- * BRIA, Ioan. *Iisus Hristos – viața lumii*. WCC Publications, 1982.
- * BRIA, Ioan. *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*. București: Editura România creștină, 1999.
- * BUD, Paula. *Studii de exegeză și teologie biblică vechi-testamentară*. Cluj-Napoca: Școala Ardeleană, 2018.
- * *CHIRIL DE KAZAN*. Moscova: Manastirea Sretenskogo, 2004. (Co6op.narod.ru/kiril/htm/k04.html).
- * CHIRILĂ, Ioan, BUD, Paula, PAȘCA-TUȘA, Stelian. *Vechiul Testament în scrierile bibliștilor români: ghid bibliografic*. Cluj-Napoca: Eikon/Școala Ardeleană, 2014.
- * CHIRILĂ, Ioan. *Fragmentarium exegetic filonian II. Nomothetica, Repere exegetice la Decalog*. Cluj-Napoca: Limes, 2003.
- * CHIRILĂ, Ioan. *Sfânta Scriptură, Cuvântul cuvintelor*. Cluj-Napoca: Renașterea, 2010.
- * CONIARIS, A. M. *Taina Persoanei*. București, 2002.
- * COSTA DE BEAUREGARD, Marc Antoine. *Rugați-vă neîncetat*. Tradus de Rodica Buga și Nicolae Buga. București: IBMBOR, 1998.

- * CULLMAN, Oscar. *Prayer in the New Testament. With Answers from the New Testament to Today's Questions.* London, 1994.
- * DUCA, Sergiu. *Meditație asupra Vechiului Testament.* Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2003.
- * EICHRODT, Walter. *Theology in the Old Testament.* Vol 1. London, 1967.
- * EICHRODT, Walther. *Theology of the Old Testament.* Vol 1. translated by J. A. Baker. Philadelphia: The Westminster Press, 1961.
- * EVDOKIMOV, Paul. *Cunoașterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană.* București: Christiana, 1995.
- * EVDOKIMOV, Paul. *Ortodoxia.* București: IBMO, 1996.
- * FLORENSKI, Pavel. *Slujirea prin cuvinte. Rugăciunea – Lucrări teologice.* Moscova, 1977.
- * GROSS, Benjamin. *Aventura limbajului -Legământul rostirii în gândirea iudaică.* București, Editura Hasefer, 2007.
- * JACOB, Edmond, *Theologie de l'Ancien Testament.* Neuchatel et Paris, 1967.
- * КУЗНЕЦОВ, Виктор. *Мученики нашего часу. Свящ. Данило Сисоев.* Світло Православ'я, 2011.
- * LA SOR, U. S. S., HABBARD, D. A., BUSH, F. U. *Prezentare generală a Vechiului Testament. Revelație, forma literară și contextul istoric al Vechiului Testament.* Odessa, 1998.
- * MEYENDORFF, John. *A Study of Gregory Palamas.* London, The Faith Press, 1964.
- * MICHELSON, Patrick Lally, DEUTSCH KORNBLATT, Judith. *Thinking Orthodox in Modern Russia: Culture, History, Context.* The University of Wisconsin Press 2014.
- * NEGOIȚĂ, Athanase. *Istoria religiei Vechiului Testament,* București. Sophia, 2006.
- * NEGOIȚĂ, Athanase. *Teologia Biblică a Vechiului Testament.* București: Sophia, 2004.
- * *Patericul athonit rusesc din secolele XIX – XX, Mănăstirea Sfântul Pantelimon, Sfântul Munte Athos.* Tradus de Lidia Popa. (după originalul rusesc din 2012). București: Evanghelismos, 2019.
- * PEDERSEN, Johannes. *Israel.* vol. I. London – Copenhagen: 1926.
- * PREUSS, Horst Dietrich. *Old Testament Theology.* vol 1. Westminster John Knox Press Louisville, Kentucky, 1995.
- * PYMAN, Avril. *Florensky, un geniu tăcut.* Cluj, 2014.

- * RATZINGER, Joseph – Papa Benedict al XVI-lea. *Isus din Nazareth*. Tradus de Alexandru Mihăilescu. București: Rao, 2010.
- * ROSE, Serafim. *Descoperirea lui Dumnezeu inimii omului*, Editura Sofia, București, 2013.
- * SEMEN, Petre. *Învățătura despre Sfânt și Sfințenie în cărțile Vechiului Testament*. Iași: Editura SEMEN, Petre. *Experiența umanului cu divinul după Sfânta Scriptură*. Iași: Performantica, 2007.
- * SFÂNTUL NICOLAE VELIMIROVICI. *Prima Lege a lui Dumnezeu*. Galați: Egumenița, 2011.
- * STĂNILOAE, Dumitru. *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*. București, IBMO, 2005.
- * STĂNILOAE, Dumitru. *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*. București: EIBMBOR, SOBOLEV, Serafim. *Noua doctrină a Sophia Înțelepciunii lui Dumnezeu*. Sofia, 1935.
- * THOMPSON, Robert F. *From Glory to Glory: The Sophianic Vision of Father Sergius Bulgakov in Context of Tradition*. Memphis Tennessee: Memphis Theological Seminary, 2010.
- * Trinitas, 1993.
- * VON RAD, Gerhard. *Old Testament Theology*. vol. 1. London, SCM Press, 1975.
- * YANNARAS, Christos *Abecedar al credinței*. București, Ed. Bizantină, 2007.
- * YANNARAS, Christos. *Persoană și Eros*. Tradus de Zenaida Luca. București, Anastasia, 2000.
- * YARBRO COLLINS, Adela. *The Beginning of the Gospel: Probing of Mark in Context*. Fortress Press, Minneapolis, 1992.
- * ZHURAVSKIY, A. V. *În numele adevărului și demnității Bisericii*. Biografia și lucrările Sfântului
- * ZIMMERLI, Walter. *Old Testament Theology in Outline*. Edinburg: T & T Clark, 1978.

Cărți pe temă

- * ALFEYEV, Ilarion. *Taina Sfântă a Bisericii, introducere în istoria și problematica disputelor imiaslave*. Cluj-Napoca: Renașterea, 2021.
- * BRAYFORD, Susan. *Genesis*. Boston, Leiden, Brill, 2007.

- * BRICTO, Herbert Chanan. *The Names of God. Poetic Reading în Biblical Beginnings.* Oxford: 1998.
- * BROȘTEANU, Monica. *Numele lui Dumnezeu în Coran și în Biblie.* Iași: Polirom, 2005.
- * BULATOVICI, Alexandru. *De la Entoto la râul Baro – Cu armatele lui Menelik al II-lea.* Moscova, 1971.
- * BULGAKOV, Serghei. *Filosofia numelui.* Paris: YMCA-Press, 1953.
- * BULGAKOV, Serghei. *La psilosophie du verbe et du Nom.* Tradus de Constantin Andronikof, Paris, 1991.
- * BULGAKOV, Serghei. *Ortodoxia.* Tradus de S. Grosu. Sibiu, 1930.
- * BULGAKOV, Sergheie. *Icons and the Name of God.* Translated by Boris Jakim. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmann's Publishing Company, 2012.
- * БУЛГАКОВ, Сергей. *Сочинения в двух томах. Том второй. Философия имени. Икона и иконопочитание.* Moskova: Искусство; СПб: Инапресс, 1999.
- * БУЛГАКОВ, Сергей. *Философия Имениа,* (Serghei Bulgakov, *Filosofiya imeni*). Moscova și Sankt Petersburg: 1999.
- * БУЛАТОВИЧ, Антоний. *Апология веры во Имя Божие и во Имя Иисус.* Moskova, 1913.
- * БУЛАТОВИЧ, Антоний. *Моя борьба с имяборцами на Святой Горе.* (Antonie Bulatovici, *Moia boriba s imyabortsami na Sviatoi Gore*). Petrograd: 1917.
- * БУЛАТОВИЧ, Антоний. *Оправдание веры в Непобедимое, Непостижимое, Божественное Имя Господа нашего Иисуса Христа.* Пг. (Sankt Petersburg) 1917.
- * DE MOOR, Johannes C. *The Rise of Yahwism. The Roots of Israelite Monotheism.* Leuven: 1997.
- * *Диалог про імяславіє між ієромонахом Григорієм Лур'є і Володимиром Моссом.* (Dialogul despre imyaslavie intre Grigorie (Lurie) și Vladimir Moss). ([www.pravoslav.de / imiaslavie / dialogue / dialogue.htm](http://www.pravoslav.de/imiaslavie/dialogue/dialogue.htm)).
- * DYKSTRA, Tom E. *Heresy on Mt. Athos.* 1988.
- * FENNEL, Nicholas. *The Russians on Athos.* Oxford: Peter Lang, 2001.
- * FLORESCU, Octavian. *Iisus, numele mai presus de orice nume,* Iași: Doxologia, 2018.
- * ФЛОРЕНСКИЙ, П.А. *Переписка с М.А. Новоселовым.* Томск: Водолей, изд. А. Ситникова, 1998.

- * ФЛОРЕНСКИЙ, Павел. *Имена*. (Pavel Florenski, *Imena*). Moscova: 1993.
- * ФОМИН, С.В. Пастырь добрый. Жизнь и труды московского старца протоиерея Алексея Мечева. Moskova: Серда–Пресс, 2000.
- * HAWTHORNE, George F., VAN KOOTEN, George H. *The Revelation of the Name YHWH to Moses*. Boston: 2006.
- * *Imyaslavie*. Societatea mărturisitorilor numelui lui Dumnezeu. Sankt Petersburg, 2006.
- * *ИЛАРИОН, Схимонах, На горах Кавказа*, Издание четвертое, исправленное, Воскресение, Санкт–Петербург, 1998. (ILARION, Schimonahul. *Pe Munții Caucaz*. Sankt-Petersburg, 2002).
- * КАЦНЕЛЬСОН, И., ТЕРЕХОВА, Г. *По неизведанным землям Эфиопии*. Moskova, 1916.
- * Katnelson, I. A. K. Bulatovici – militar, explorer, pustnic. Moscova, 1971.
- * LOCKYER, Herbert. *All the Divine and Titles in the Bible*. Michigan, Grand Rapids, 1988.
- * LOIȘNIȚĂ, Vasile. Numirile biblice ale lui Dumnezeu și valoarea lor dogmatică. Cernăuți, 1927.
- * LOSSKY, Vladimir. *Introducere în teologia ortodoxă*. București: Sophia, 2014.
- * ЛОСЕВ, А. Ф. *Имя*. (LOSEV, Aleksei F. *The Name*). St. Petersburg: Aleteia publishing, 1997.
- * ЛОСЕВ, А.Ф. Избранные труды по имяславию и корпусу сочинений Дионисия Ареопагита. С приложением перевода трактата «О Божественных именах». СПб.: Изд. Олега Абышко, Университетская книга – СПб, 2009.
- * ЛОСЕВ, А.Ф. Термин «магия» в понимании П.А. Флоренского // Павел Флоренский, свящ. Сочинения в 4 т. Т. 3. Moskova: Мысль, 2000.
- * ЛУР'Є, Григорій. *Істинно-Православна Церква і історія та причини поділу*. 1999.
- * METTINGER, T. N. D. *In Search of God. The Meaning and Message of the Everlasting Names*. Translated by F. H. Cryer. Philadelphia, 1988.
- * NEACȘU, Nathanael. Conștiința dogmatică și viața duhovnicească în gândirea Părintelui Sofronie Saharov. Iași: Doxologia, 2015.
- * NICOLESCU, Nicolae. Pavel Florenski – Teologia și filosofia unui martir contemporan. București: Sophia, 2004.

- * PAȘCA-TUȘA, Stelian. *Doamne miluiește – premisă a rugăciunii inimii*. Cluj-Napoca: Limes, 2015.
- * POP, Tiberiu Emeric. *Numele lui Dumnezeu în Vechiul Testament*. București: 2000.
- * PRELIPCEANU, Cristian. *Teologia numelor divine din Vechiul Testament*. Iași: Doxologia, 2014.
- * ПАХОМИЙ, монах. История Афонской смуты или имябожнической ереси. Sankt Petersburg 1914.
- * ПОЛТАВСЬКИЙ, Феофан. *Творіння*. СПб.: 1997.
- * RICHTER, Sandra, *The Deuteronomistic History and the Name Theology*. Berlin/New York, 2002.
- * SAHAROV, Sofronie. *Despre rugăciune*. Tradus de Pr. Prof. Teoctist Caia. Mănăstirea Lainici, 1998.
- * SAHAROV, Sofronie. *Rugăciunea, experiența vieții veșnice*. tradus de Diac. Ioan Ică Jr. Sibiu: Deisis, 2007.
- * SAHAROV, Sofronie. *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*. Tradus de Pr. Prof. dr. Ioan Ică. Sibiu: Deisis, 2004.
- * САХАРОВ, Софроний. *О молитве*. (Sofroniy Sakharov, *O molitve*). Paris: 1990.
- * САХАРОВ, Софроний. *Преподобный Силуан Афонский*. Свято–Троицкая Сергиева Лавра, 1999.
- * СТАДНИЦКИЙ, Арсений. *Дневник*. Не издан. Предоставлено Православным Свято–Тихоновским Богословским институтом.
- * SF. IOAN DE KRONSTADT, *Viata mea in Hristos*. Tradus de Boris Buzilă. București: Sophia, 2005. (*Сергиев Иоанн Ильич, прот. Моя жизнь во Христе*). *Viata mea in Hristos (Моя жизнь во Христе)*. <http://www.hamburg-hram.de/ioann/wp-print.php?p=2380>.
- * SF. IOAN DE KRONSTADT. *În lumea rugăciunii*. Tradus de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas. București: Sophia, 2011.
- * SF. TEOFAN DE LA POLTAVA. ПОЛТАВСЬКИЙ. Феофан. Доклад об учении митрополита Антония Храповицкого о догмате Искупления. (Doklad ob uchenii mitropolita Antoniya Khrapovitskogo o dogmate Iskupleniya). St Petersburg, 1997.
- * STONE, Nathan. *Names of God in the Old Testament*.

- * SYSOEV, Daniil. Scurte pricini și cauze a controversei imyaslavților.
- * sysoev2.narod.ru/news/diplom2.html, 15, 01, 2015.
- * ШАВЕЛЬСКИЙ, Георгий. *Воспоминания оследнего протопресвитера Русской армии и флота*. Нью-Йорк: Издательство им. Чехова, 1954.
- * VLADIMIRESCU, Mihai Valentin. CIUREA, Mihai, *Numele lui Dumnezeu în Vechiul Testament*. Craiova: Editura Universitaria, 2006.
- * ВЕРХОВСКОЙ, С. *Об имени Божию. — Православная мысль*. (S. Verhovsky, *Ob imeni Boziem – Pravoslavnaia mäsli*), Paris: 1948.
- * WARE, Kallistos. *Puterea numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă*. Tradus de Gabriela Moldoveanu, București, Christiana, 1992.

Studii de specialitate pe temă

- * „Акт о исповедании веры во Имя Божие, утвержденный советом старцев Пантелеймоновского монастыря 20 августа 1912 г. и возражения против сего исповедания отвергающих его.” *Начала* 1-4 (1998).
- * „Забутые страницы русского имяславия.” (Документ НИОР РГБ. Ф. 765. К. 13. Д. 3).
- * „Комментарий о. Павла Флоренского к статье архиеп. Никона «Великое искушение около святейшего имени Божия».” *Начала* 1–4 (1995).
- * „Отзыв Халкинской богословской школы об учении «Имеславцев»” *Начала* 1-4 (1998).
- * „Открытое письмо инока Досифея к игумену и старцам обители.” (Scrisoarea deschisă a călugărului Dositei către egumenul și bătrânii mănăstirii) *Начала* 1-4 (1998).
- * „Переписка П.А. Флоренского, И.П. Щербова, Антония Булатовича, М.А. Новоселова.” *Начала* 1-4 (1995).
- * „Святейшему Патриарху и Священному Синоду Российской Церкви Заявление Иеросхимонаха Свято–Андреевского Скита на Афоне Антония (Булатовича) об отложении от духовного общения с церковною властью ради исповедания им боголепности почитания Имени Господня. 8 ноября 1918 г.” *Начала* 1-4 (1998).
- * Алфеев, Іларіон. „Помісний собор 1917-1918 років і імяславіє.” *Церква і час* 1 (2004). (ALFEEV, Ilarion. „Sinodul Local din 1917-1918 și imyaslavie.” *Biserica si timpul*

- 1 (2004). „Evoluțiile recente de pe Muntele Athos în 1913.” Editura misionară a Eparhiei Livov. (2003).
- * БУЛАТОВИЧ, Антоний. „Копия с моих писем Государю Императору по поводу Афонского дела.” *Начала* 1-4 (1995).
 - * БУЛГАКОВ С. Н. „Афонское дело.” *Русская мысль* (1913).
 - * CARAZA, Ioan. „Raportul dintre sfințirea numelui lui Dumnezeu și Sfânta Scriptură în teologia patristică.” *AFTOPJI* (2000-2001).
 - * CHIRILĂ, Ioan. „De la Athos în Caucaz, dispută pe tema cinstirii numelui sau despre nume ca reprezentare ori prezență (reflexii pe marginea unei lucrări a lui Hilarion Alfeyev).” *Credință și viață în Hristos IV* (2012).
 - * DAAMS, Nico. „Translating YHWH.” *Journal of Translation* 1 (2005).
 - * ENACHE, Laura. „Al celui întru sfinți, Părintelui nostru Grigorie Palama, Decalogul poruncilor după Hristos.” *Teologie și viață* 1-6 (2003).
 - * ЭРН В. „Разбор Послания Святейшего Синода об Имени Божием.” *Начала* 1-4 (1995).
 - * ХРАПОВИЦКИЙ, Антоний. „О новом лжеучении, обоготворяющем имена, и об «Апологии» Антония Булатовича.” *Прибавления к Церковным ведомостям* 20 (1913).
 - * HAMBURG, G. M. „The Origins of 'Heresy' on Mount Athos: Ilarion's Na Gorakh Kavkaza (1907).” *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 23.
 - * HAUSHERR, I. „The Name of Jesus. The Name of Jesus Used by Early Christians. The development of the Jesus Prayer.” *Cistercian Studies* 44. Michigan: Kalamazoo (1978).
 - * ISVORANU, Alexandru. „Rugăciunea și teologie biblică în teofania de pe muntele Horeb.” *MO* 1-4 (2008).
 - * КАПИТАНЧУК, В. „Имяславие.” *Царь–Колокол* 6 (1990).
 - * КРАВЕЦКИЙ, А.Г. „К истории спора о почитании имени Божия.” *Богословские труды* 37 (1997).
 - * КУНЦЕВИЧ, Л. „Переписка з відлюдником Іларіоном, автором книги На горах Кавказу.” *Ревнитель* 3 (1915).
 - * ЛЕСКИН, Д. „Отражение имяславских споров в частной переписке участников «новоселовского кружка».” *Церковь и время* 4 (2001).

- * LOIȘIȚĂ, Vasile. „Numirile biblice ale lui Dumnezeu și valoarea lor dogmatică.” *MB* 10-12 (1956).
- * LOIȘIȚĂ, Vasile. „Numirile biblice ale lui Dumnezeu și valoarea lor dogmatică.” *Candela*, 3-5 (1927).
- * LOUF, Alexandre et Dom Andre. „Le nom Grand et Glorieux: La veneration du Nom de Dieu et la priere de Jesus dans la tradition orthodoxe.” traduction du russe par Claire Jounievy. Paris, Les Editions du Cerf, 2007.
- * MIHĂILĂ, Alexandru. „Despre numele dumnezeiesc Iahwe.” în *Studii Teologice* 1 (2007).
- * NICOLESCU, Nicolae. *Definirea numelui lui Dumnezeu la Părintele Pavel Florenski*. (<https://www.crestinortodox.ro/editoriale/definirea-numelui-dumnezeu-parintele-pavel-florenski-70117.html>).
- * ОСИПОВ, Неофит. „Мысли об Имени.” (Neofit Osipov „Măslī og imeni”). Начала 1-4 (1998).
- * PAȘCA-TUȘA, Stelian. „Numele lui Dumnezeu, semn al prezenței personale și acțiunea sa izbăvitoare.” *Studia Universitatis Babeș-Bolyai* 1 (2010).
- * РОЖДЕСТВЕНСКИЙ, Никон. „Великое искушение около святейшего имени Божия.” *Церковные ведомости* 20 (1913).
- * РОЖДЕСТВЕНСКИЙ, Никон. „Плоды великого искушения около имени Божия (из доклада Св. Синоду о поездке на Афон).” *Прибавления к Церковным Ведомостям* 24 (1913).
- * *Русский Инок* 10 (Почаев: 1912).
- * SEMEN, Petre. „Valențele teologice ale tetragramei divine.” *Pleroma* 3 (2006).
- * SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, „Tâlcuirea Psalmilor”, în *Mitropolia Olteniei* 4 (1989).
- * TȘHANTOURIDZÉ, Lasha. „În numele lui Dumnezeu: 100 de ani de Imiaslavie, Mișcare în Biserica Rusiei.” *Jurnalul canadian al creștinismului ortodox* 3 (2012).
- * ТРОИЦКИЙ, С. „Афонская смута.” *Церковные ведомости* 20 (1913).
- * УЭР, Каллист. „Сила Имени. Молитва Иисусова в православной духовности.” *Церковь и время* 1 (1999). (Kallist Uer, „Sela imeni. Moletva Iisusova v pravoslavnoi duhovnoste”).

- * VLADIMIRESCU, Mihai și CIUREA, Mihai. „Tetragrama YHWH (יהוה) - cel mai important nume al lui Dumnezeu în Biblia Ebraică.” *MO* 1-4 (2008).
- * VLADIMIRESCU, Mihai și CIUREA, Mihai. „Tetragrama YHWH (יהוה) - cel mai important nume al lui Dumnezeu în Biblia Ebraică.” *Analele Facultății de Teologie din Craiova* 16 (2006).
- * ЗЕЛЕНЦОВ, Василий. „Общая картина отношений Русской высшей церковной власти к имябожникам в связи с вероучением об Имени Божиим.” *Богословские труды* 33 (1997).
- * CHIRILĂ, Ioan. „Cunoașterea lui Dumnezeu în Vechiul Testament prin teofanie și anghelofanie.” *AFTOC I* (1990-1992).
- * STĂNILOAE, Dumitru. „Dumnezeu este lumină.” *Ortodoxia* 1 (1974).
- * „Забутые страницы русского имяславия.” (ГАРФ. Ф. 102 Д-2. 1913 г. д. 48).
- * NEAGA, Nicolae. „Sfânta Treime în Vechiul Testament.” *MMS* 1-2 (1960).
- * „Послание Святейшего Синода.” *Начала* 1-4 (1995).
- * ФЕДЧЕНКО, Веніамін. „Імяславіе.” *Начала* 1-4 (1998).
- * ЛОСЕВ, А.Ф. „О книге «На горах Кавказа».” *Начала* 1-4 (1995).
- * НОВОСЕЛОВ, М.А. „Открытое письмо к А.Г.К.” *Начала* 1-4 (1998).
- * ОСИПОВ, Неофит. „Мысли об Имени.” *Начала* 1-4 (1998).
- * ТРОИЦКИЙ, С. „Афонская смута.” *Начала* 1-4 (1995).

Resurse electronice

- * daniilsysoev.livejournal.com/1967.html.
- * http://memory.pvost.org/pages/ds_bulatovich.html.
- * http://militera.lib.ru/memo/russian/shavelsky_gi/index.html.
- * <http://www.omolenko.com/biblio/kavkaz.htm?p=all#toc10>.
- * st-elizabet.narod.ru/raznoe/grr/ips_wo.htm.
- * www.gumer.info/bogoslov_Buks/ortodox/Berd_GasitDuch.php.
- * www.omolenko.com/books/imyaslavie/content.php?p=8#book10.
- * www.optina.ru/history/optina/3
- * <http://www.hamburg-hram.de/ioann/wp-print.php?p=2380>.

- * Cronica de la Athos - [www.omolenko.com / imyaslavie / polovinkin.htm](http://www.omolenko.com/imyaslavie/polovinkin.htm), 13. 02. 2015.
- * FEDCHENKO, Veniamin. Imyaslavie.([www.hesychasm.ru / biblioteca / nume / imyaslav.htm](http://www.hesychasm.ru/biblioteca/nume/imyaslav.htm)).
- * <http://vit-sidorenko.narod.ru/doc2/kavkaz2/index.html>
- * https://en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Bulatovich
- * <https://omolenko.com/imyaslavie/ilarion.htm>
- * https://ro.orthodoxwiki.org/Tihon_al_Moscovei.
- * https://ro.wikipedia.org/wiki/Patriarhul_Serghe_al_Moscovei.
- * https://stav.aif.ru/dontknows/kto_takoy_shimonah_ilarion_i_pochemu_ego_nazyvayut_pravoslavnym_bogoslovom.
- * https://web.archive.org/web/20120204101931/http://www.ortho-rus.ru/cgi-bin/ps_file.cgi?3_4917
- * <https://www.pravenc.ru>.
- * <https://znaimo.com.ua/imiaslavie>
- * (<https://www.crestinortodox.ro/editoriale/definirea-numelui-dumnezeu-parintele-pavel-florenski-70117.html>).
- * Recursul mărturisitorilor numelui Domnului la instanța de judecată a Sfântului Sinod ([www.pravoslav.de / imiaslavie / dok_mater / obrash_isp.htm](http://www.pravoslav.de/imiaslavie/dok_mater/obrash_isp.htm)). 12. 03. 2013.
- * scurtă istorie a disputelor imiaslave în Rusia la începutul secolului XX, (<https://www.bestreferat.ru/referat-208706.html>).
- * http://www.holytrinitymission.org/books/russian/dogmat_iskuplenia_theophan_poltavskij.htm, 3. 02. 2015.
- * St-jhouse.narod.ru/biblio/Name/secr00.htm. ALFEYEV.
- * www.hesychasm.ru/library/Name/secr9.htm
- * www.moskvam.ru/blessed_fire/05_2000/true.htm
- * АЛФЕЕВ, Иларион. Священна тайна Церкви. Введения в историю і проблематику імяславских суперечок. (www.hesychasm.ru/library/Name/secr9.htm).
- * Собор.narod.ru/kiril/htm/k04.html
- * Благословенна Оптина. Оптина Пустинь і видатні діячі Російської Православної Церкви

- * (www.pravoslav.de / imiaslavie / dialogue / dialogue.htm).
- * МОСС, Володимир. (Vladimir Moss)
([Www.orthodoxchristianbooks.com/articles/203/russian / 2001](http://www.orthodoxchristianbooks.com/articles/203/russian / 2001)).
- * НОВОСЕЛОВ, Михайло. Слова про імяславіє. (rusbrat.org/imyslavie/66-novoselov-ob-imeny).
- * sysoev2.narod.ru/news/diplom2.html.
- * <https://kirioan.ro/2018/03/02/decalogul-cale-a-cunoasterii-lui-dumnezeu-si-a-propriului-sine/> 14.06.2022.
- * <https://jewishencyclopedia.com/articles/13483-shaddai>. 22.
- * <http://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol23/iss2/3>.